

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2025.3.03>
CZU: 81:821.135.1.09:37.015:373.3

TEHNOLOGIA FORMĂRII MOTIVAȚIEI DE ÎNSUȘIRE A LIMBAJULUI LITERAR DE CĂTRE ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Maria PESCARU,
doctor, conferențiar universitar,
Universitatea Națională de Științe și Tehnologie Politehnica, **București,**
Centrul Universitar Pitești, România
ORCID: 0000-0002-1571-9443
E-mail : mariapescaru@yahoo.com

Mariana BUZEA,
doctorand, Școala Doctorală Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
ORCID: 0000-0002-6112-9073
E-mail: **mariana.2286@yahoo.com**

Rezumat. Formarea motivației pentru însușirea limbajului literar la elevii din ciclul primar este un proces complex care implică o abordare integrată între metode didactice inovatoare, conținuturi atractive și implicarea afectivă a copilului. Motivația elevilor din ciclul primar pentru însușirea limbajului literar constituie un aspect esențial al dezvoltării competențelor lingvistice și culturale. Studiile din domeniul psihopedagogiei și lingvisticii educaționale pun accent pe multiplele dimensiuni ale motivației și pe strategiile prin care aceasta poate fi stimulată în contextul școlar. Ne propunem să analizăm tehnologiile didactice eficiente în dezvoltarea motivației și a interesului față de limbajul literar, evidențiind rolul esențial al profesorului, al contextului educațional și al literaturii pentru copiii din învățământul primar, să sintetizăm fundamentele teoretice ale acestui proces, cu referiri explicite la importanța formării motivației intrinseci și extrinseci pentru învățarea limbajului literar. Concluzia noastră este că accentul se pune pe strategiile didactice interactive, adaptate vârstei și nivelului de dezvoltare cognitivă, afectivă și lingvistică a copiilor. Printr-o abordare integrată a conținuturilor literare, se urmărește stimularea interesului elevilor pentru lectură și exprimare artistică. În opinia noastră, formarea motivației pentru însușirea limbajului literar reprezintă o componentă esențială a formării culturale și lingvistice a elevului. În învățământul primar dezvoltarea motivației pentru însușirea acestuia are un rol crucial în conturarea competențelor de exprimare și receptare a mesajelor estetice. Învățătorul este cheia principală în facilitarea contactului cu textul literar prin metode care să cultive nu doar înțelegerea, ci și aprecierea valorii artistice. Părerea noastră este că formarea motivației pentru însușirea limbajului literar în ciclul primar nu se poate realiza fără o abordare metodologică diversificată centrată pe elev.

Cuvinte-cheie: limbaj literar, motivație, competențe lingvistice, motivație, elev, mesaj literar.

TECHNOLOGY FORMING THE LITERARY LEARNING MOTIVATION OF FOUR PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Summary. Forming motivation for learning literary language in primary school students is a complex process that involves an integrated approach between innovative teaching methods, attractive content and emotional involvement of the child. The motivation of students in the primary cycle for acquiring literary language is an essential aspect of the development of linguistic and cultural competences. Studies in the field of psycho-pedagogy and educational linguistics emphasize the multiple dimensions of motivation and the strategies through which it can be stimulated in the school context. We aim to analyse effective teaching technologies in developing motivation and interest in literary language, highlighting the essential role of the teacher, the educational context and the literature for children in primary education, to synthesise the theoretical foundations of this process, with explicit references to the importance of forming intrinsic and extrinsic motivation for learning literary language. My personal conclusion is that the emphasis is on interactive didactic strategies, adapted to the age and level of cognitive, affective and linguistic development of children. Through an integrated approach to literary content, the aim is to stimulate

students' interest in reading and artistic expression. In my opinion, the formation of motivation for the acquisition of literary language is an essential component of the cultural and linguistic formation of the student. In primary education the development of motivation for its appropriation has a crucial role in shaping the skills of expression and reception of aesthetic messages. The teacher is the main key in facilitating contact with the literary text through methods that cultivate not only understanding, but also appreciation of artistic value. My opinion is that the formation of motivation for the appropriation of literary language in the primary cycle cannot be achieved without a diversified methodological approach centered on the student.

Keywords: literary language, motivation, linguistic skills, motivation, student, literary message.

Introducere. În epoca actuală a digitalizării și a schimbărilor rapide în educație, motivarea elevului din ciclul primar pentru a învăța devine o prioritate. În mod special, limbajul literar – ca vehicul al expresiei artistice și al dezvoltării personale – trebuie transmis prin metode care captează interesul elevilor și îi implică activ în procesul de învățare.

Limbajul literar este purtătorul valorilor estetice și culturale ale unei limbi. În ciclul primar, elevii sunt expuși primelor forme de literatură artistică, prin care își dezvoltă gustul pentru lectură, vocabularul și capacitatea de interpretare. Însă, succesul acestui demers depinde într-o mare măsură de gradul în care copilul este motivat să citească și să înțeleagă textele literare.

Limbajul literar, ca formă expresivă și creativă a limbajului, solicită elevului un efort cognitiv și afectiv superior. Din acest motiv, învățarea sa presupune mai mult decât înțelegerea semantică, presupune angajament emoțional și motivație. În lipsa unei motivații clare, elevii pot percepe literatura ca fiind abstractă, nefuncțională sau dificilă [7, p.88].

Formarea limbajului literar în învățământul primar constituie o componentă esențială a dezvoltării comunicării eficiente și expresive. Însă, pentru ca acest proces să fie eficient, este necesară stimularea motivației elevilor, astfel încât aceștia să manifeste interes și dorință de a se exprima corect, frumos și nuanțat. În contextul educației moderne, accentul se pune tot mai mult pe utilizarea tehnologiilor didactice inovatoare pentru a trezi interesul elevilor față de limbajul literar și pentru a-i implica activ în procesul de învățare.

Conform lui Cucos, „motivarea în învățare este un fenomen complex, cu multiple determinări și implicații, fiind strâns legată de contextul

educațional și de capacitatea cadrului didactic de a stimula curiozitatea și implicarea elevului” [3, p.78].

Motivația reprezintă un element central în procesul de formare a competențelor de comunicare și receptare a textului literar. Motivația reprezintă ansamblul factorilor interni și externi care determină inițierea, direcția, intensitatea și persistența comportamentului de învățare. În cazul elevilor din învățământul primar, motivația are la bază curiozitatea, dorința de a fi lăudați, nevoia de afirmare, dar și plăcerea jocului și a activităților interactive.

Ea este atât de natură intrinsecă – generată de plăcerea lecturii și de explorarea lumii fictive, cât și extrinsecă, stimulată prin metode didactice și recompense educaționale.

Tipuri de motivație în procesul de învățare a asimilării limbajului literar

Motivația extrinsecă este determinată de factori externi: note, premii, aprecieri sau sancțiuni. Deși eficientă pe termen scurt, motivația extrinsecă nu asigură o relație profundă cu literatură [5, p.67].

În ciclul primar, motivația extrinsecă predomină la început, dar este dezirabilă tranziția spre motivația intrinsecă, asociată cu învățarea profundă și dezvoltarea autonomiei [6, p.55].

Motivația intrinsecă apare din interesul personal pentru text, plăcerea de a citi, curiozitate sau emoție estetică. Este forma ideală de motivație în studiul limbajului literar, deoarece duce la învățare durabilă și dezvoltare personală [6, p. 54].

Potrivit lui Chiș „motivarea elevului presupune o interacțiune între factorii personali și cei contextuali, între dorința de a învăța și strategiile prin care profesorul reușește să activeze această dorință” [2, p. 114]. Acest principiu se

aplică cu atât mai mult în cazul limbajului literar, unde implicarea afectivă joacă un rol determinant.

Formarea limbajului literar la elevii din ciclul primar presupune nu doar transmiterea unui set de cunoștințe lingvistice, ci și stimularea unei motivații intrinseci pentru lectură, exprimare și apreciere a valorilor estetice. Așadar, limbajul literar reprezintă un factor important în comunicarea elevilor din învățământul primar, asimilându-se prin mai multe modalități cum ar fi motivația extrinsecă și cea intrinsecă. Învățarea limbajului literar încă din ciclul primar contribuie la dezvoltarea gândirii logice și creative, la formarea unei culturi generale solide și la dezvoltarea abilităților de comunicare.

În concluzie, obiectivul educației moderne este să deplaseze centrul de greutate spre motivația intrinsecă, mai durabilă și mai eficientă.

Factori care influențează motivația pentru limbajul literar

- Calitatea textelor alese – povești relevante, cu tematici apropiate de viața elevului, stimulează identificarea și interesul [4, p.109];
- Strategiile didactice – metodele interactive, dramatizarea, lectura expresivă sau scrierea creativă favorizează implicarea elevului;
- Relația cu cadrul didactic – profesorul ca model de lectură și mediator al sensurilor are un impact decisiv în formarea motivației [11, p.73];
- Contextul social și familial – un climat favorabil lecturii încurajează învățarea limbajului artistic ca parte a identității culturale.

După părerea noastră, pentru a stimula motivația limbajului literar în procesul de învățare sunt necesare câteva **strategii de stimulare** cum ar fi:

1. **Stabilirea obiectivelor de învățare clare**, adaptate nivelului de competență al elevilor, contribuie la motivarea acestora [10, p.707]. Obiectivele trebuie să fie suficient de provocatoare pentru a stimula efortul, dar realizabile pentru a evita frustrarea.

2. **Lectura textelor literare**, ca experiență estetică trebuie să fie trăită, nu doar analizată. Poezia, basmul sau povestirea pot deveni evenimente emoționale dacă sunt prezentate expresiv și cu deschidere către reflectivitate [13, p. 23].

3. **Dramatizarea și rolul activ al elevului**, punerea în scenă a textului sau povestirea din perspectivă subiectivă fac ca elevul să se implice în mod activ, fapt care stimulează motivația intrinsecă.

4. **Crearea de texte proprii, scrierea de poezii, replici de teatru sau povestiri** cu final schimbat permite exprimarea identității elevului, oferindu-i satisfacție personală și interes pentru limbajul expresiv.

5. **Feedback constructiv și întărire pozitivă** Feedbackul clar, specific și imediat are un impact semnificativ asupra motivației [9, p.84]. Elevii trebuie să primească feedback clar, specific și încurajator. Lauda sinceră, focalizată pe efort și progres, are un impact pozitiv asupra încrederii în sine și a dorinței de a continua [7, p.112].

6. **Autonomia elevilor și luarea deciziilor** Teoria autodeterminării [5, p.256] subliniază că autonomia este un factor esențial al motivației. Profesorii pot stimula autonomia oferind elevilor oportunități de a alege sarcinile sau modalitățile de rezolvare, ceea ce crește sentimentul de competență și control [12, p.228].

După părerea noastră, aceste strategii aplicate acestor în ciclul primar presupune adaptarea conținuturilor și metodelor la particularitățile de vârstă ale elevilor. Activitățile interactive, materialele variate și accentul pe autonomie. Este foarte important ca elevii să primească feedback pozitiv, deoarece contribuie la construirea unei motivații sustenabile pentru învățare.

Rolul profesorului în formarea motivației

Profesorul nu este doar un mediator între copil și text, ci și un model. Atitudinea sa față de lectură, modul în care pune în valoare expresivitatea limbajului și empatia cu care primește răspunsurile elevilor influențează motivația acestora. Ca strategii esențiale se recomandă: valorizarea creativității, implicării, evitarea cri-

ticii excesive, încurajarea efortului și a cooperării [11, p.59].

Învățătorul are un rol esențial în formarea motivației elevilor. El trebuie să fie un model de comunicare, să folosească metode variate și atractive, să creeze un mediu stimulativ și să valorifice potențialul fiecărui elev. Prin empatie, răbdare și sprijin constant, învățătorul poate transforma procesul de învățare într-o experiență plăcută și constructivă.

Un climat bazat pe încurajare, empatie și respect este esențial pentru ca elevii să se simtă în siguranță și valorizați. Profesorul trebuie să manifeste acceptare necondiționată, care stimulează implicarea activă [4, p.118].

Adaptarea sarcinilor la nivelul de dezvoltare al elevului și oferirea unor activități semnificative sporesc interesul pentru învățare [1, p.142]. Elevii trebuie să înțeleagă sensul și utilitatea a ceea ce învață.

Metodele participative, precum învățarea prin joc, proiectele, dezbaterile sau lucrul în grup stimulează curiozitatea și plăcerea de a învăța [11, p.63].

Profesorul are un rol crucial în cultivarea motivației pentru învățarea limbajului literar, prin metode interactive, adaptate nivelului de dezvoltare al copiilor.

Importanța motivației în procesul de învățare a fost subliniată în mod constant în literatura de specialitate, fiind considerată un factor determinant al succesului educațional [5, p.67].

De asemenea, implicarea elevilor în alegerea textelor de studiu poate spori motivația intrinsecă, oferindu-le un sentiment de control asupra procesului de învățare [5, p.70].

Mediul educațional trebuie să fie structurat astfel încât să sprijine dezvoltarea limbajului literar și a motivației pentru învățare.

În opinia noastră, profesorul are un rol esențial în formarea motivației pentru însușirea limbajului literar la elevii din ciclul primar, utilizând metode interactive, adaptate nevoilor și intereselor elevilor, și prin crearea unui mediu educațional favorabil, încurajator, contribuind semnificativ la dezvoltarea acestei competențe de comunicare fundamentale, iar implicarea activă în sarcini duce la creșterea motivației in-

trinseci. Este necesar ca elevii să primească feedback. Cadrele didactice au un rol primordial în stimularea motivației pentru învățarea limbajului literar valorificând creativitatea și particularitățile de vârstă, utilizând metode variate și moderne, dar și evaluând progresul elevilor într-o manieră constructivă și motivantă.

Exemple de bune practici în predarea limbajului literar

Lectura expresivă pe roluri (clasa a II-a)

Profesorul citește povestea „La cireșe”, de Ion Creangă, folosind voci diferite pentru fiecare personaj. Apoi, elevii sunt invitați să repete dialogurile în perechi, cu intonație și mimică. Activitatea se încheie cu un mini-joc de improvizație, în care elevii propun finaluri alternative.

Rezultatul îl reprezintă creșterea implicării afective, elevii sunt mai atenți la cuvintele folosite și își doresc să „joc” din nou altă poveste.

Atelier de scriere creativă (clasa a III-a)

După lectura basmului „Sarea în bucate”, de Petre Ispirescu, elevii scriu un jurnal imaginar al cocoșului, apoi îl citesc în fața clasei.

Rezultatul este dezvoltarea vocabularului expresiv, stimularea empatiei și motivația pentru scris.

Teatru de umbre (clasa I)

Pentru poezia „Somnoroase păsărele”, elevii creează siluete din carton, proiectate cu lanternă. Recită în cor, în timp ce personajele se „mișcă” pe perete.

Rezultatul este învățarea prin joc ce captează interesul celor mici, iar limbajul poetic este receptat vizual și afectiv.

Ora personajelor – dramatizare și empatie literară (clasa a III-a)

Elevii sunt încurajați să se costumeze sau să imite personajele dintr-un text literar citit. Fiecare „personaj” își exprimă gândurile, emoțiile și răspunde întrebărilor celorlalți colegi din rolul său.

După lectura poveștii „Fata babei și fata moșneagului” (Ion Creangă), elevii interpretează personajele-cheie și discută despre comportamentele și valorile morale exprimate.

Rezultatul este dezvoltarea exprimării verbale, nonverbale, dezvoltarea empatiei și gândirii critice, consolidarea vocabularului literar.

Dictionarul magic – dezvoltarea vocabularului literar (clasa a IV-a)

Elevii construiesc un dicționar ilustrat cu cuvinte literare sau expresii figurate întâlnite în textele citite. Fiecare cuvânt este explicat, exemplificat și desenat.

Din poezia „În țara lui Mură-n Gură”, elevii extrag expresii ca „vise dulci” sau „povești de zahăr”, le explică și le ilustrează în caietul de lectură.

Rezultatul îl reprezintă îmbogățirea vocabularului activ, înțelegerea sensurilor conotative și stimularea memoriei vizuale și creative.

Cartea vorbitoare – lectura expresivă și înregistrată (clasa a IV-a)

Elevii sunt înregistrați în timp ce citesc cu intonație un fragment dintr-un text literar. Ulterior, înregistrarea este ascultată și analizată pentru claritate, expresivitate și ritm. Ei pot folosi aplicații de înregistrare, telefonul, tableta și caietul de feedback.

Rezultatul îl reprezintă exersarea citirii expresive, autocorectarea limbajului, creșterea încrederii în sine.

Jurnalul de lectură cu emoticoane (clasa a IV-a)

Elevii țin un jurnal de lectură în care, pe lângă relatarea conținutului, desenează emoticoane pentru a exprima starea provocată de textul literar (bucurie, uimire, tristețe etc.).

După lectura poveștii „Punguța cu doi bani”, elevii notează ce au simțit în fiecare moment important al narațiunii.

La final, ei își dezvoltă exprimarea emoțională și estetică, identifică valoarea afectivă a textului și promovează lectura conștient.

Poșta literară – scrisoare către un personaj (clasa a IV-a)

Elevii redactează o scrisoare către un personaj literar, exprimând păreri, întrebări sau sfaturi.

Scrisoare adresată lui Nică din „Amintiri din copilărie”, în care elevul își exprimă solidaritatea cu pășaniile sale sau îl mustră pentru năzbâtiile făcute.

La final, ei își dezvoltă creativitatea și coerența în exprimare, înțeleg structura textului epistolar și încurajează gândirea reflexivă.

Copacul cu cuvinte literare – proiect colectiv (clasa a IV-a)

Într-un colț al clasei se amplasează un „copac” decorativ (pe perete sau 3D), pe care elevii lipesc săptămânal frunze cu expresii literare noi, metafore, epitete sau cuvinte frumoase din textele citite.

Obiectivele finale sunt: consolidarea expresivității limbajului, activarea vizuală a vocabularului și promovarea muncii în echipă.

Răspunde ca un poet-joc de rime și versuri (clasa a IV-a)

Elevii trebuie să răspundă la întrebări sau situații printr-o propoziție în versuri sau rime simple. Acest exercițiu stimulează creativitatea și simțul ritmic al limbajului.

Obiectivele finale sunt: exersarea exprimării artistice, formarea deprinderii de a folosi limbajul figurat și dezvoltarea sensibilității estetice.

Concluzii

Tehnologia formării motivației pentru însușirea limbajului literar trebuie să fie adaptată nevoilor afective și cognitive ale elevilor din ciclul primar. Metodele interactive, resursele digitale și implicarea empatică a profesorului contribuie esențial la dezvoltarea unei atitudini pozitive față de literatură.

Formarea motivației pentru însușirea limbajului literar la elevii din ciclul primar este un proces complex, care implică atât factori individuali, cât și sociali. Profesorii au un rol crucial în crearea unui climat educațional favorabil, care să susțină dezvoltarea unei motivații intrinseci pentru lectură și exprimare literară.

Strategiile didactice eficiente pentru stimularea motivației elevilor sunt esențiale în ciclul primar. Prin combinarea activităților interactive, a materialelor atractive, a feedbackului pozitiv și a creării unui climat educațional favorabil, profesorii pot transforma învățarea într-o experiență plăcută și motivantă.

Formarea motivației pentru însușirea limbajului literar presupune o abordare pedagogică complexă, centrată pe elev, care valorifică resursele interne ale acestuia, dar și contextul educațional. Tehnologiile didactice moderne, adaptate particularităților psihopedagogice ale copiilor din ciclul primar, contribuie semnifica-

tiv la dezvoltarea competențelor de comunicare și a expresivității limbajului.

Este important ca procesul de predare a limbii și literaturii române să nu se limiteze la transmiterea de cunoștințe, ci să formeze o atitudine pozitivă față de limbă, lectură și comunicare, elemente fundamentale în formarea unei personalități echilibrate și competente.

Reieșind din cele menționate, credem că motivația asimilării limbajului literar nu este decât o sarcină educațională, ci și o activitate plăcută, unde profesorul are un rol important în contextul educațional. El utilizează strategii diversificate pentru o învățare eficientă, fiind necesar ca elevii să primească feedback pozitiv și ei nu doar învață să citească, ci și să iubească lectura.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008, p.87, 320 p.
2. CHIȘ, V. *Instruirea eficientă. Paradigme, modele, strategii*. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2005, 664p, ISBN-13: 978-0716728504.
3. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom. 2014, 536p, ISBN-13: 978-9734640416.
4. CUCOȘ, C. *Psihopedagogie*. Iași: Polirom, 2006, p.112, 464p; ISBN:978-973-681-063-1.
5. DUMITRU, I. *Motivația pentru învățare*. Iași: Polirom, 2001, pag.143, 464p.
6. OPREA, C. L. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2011, p. 59, 316p; ISBN:978-973-30-2447-7.
7. DECI, E. L., & RYAN, R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Press, 1985, 372p, ISBN-13: 978-0306420221.
8. DECI, E. L., & RYAN, R. M. *The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. Psychological Inquiry, 11(4), 227-268p, 2000, ISSN: 1047-840X.
9. GUTHRIE, J. T., & WIGFIELD, A. *Engagement and motivation in reading*. Handbook of Reading Research, 3, 2000, 403-422p.
10. HATTIE, J., & TIMPERLEY, H. *The power of feedback*. Review of Educational Research, 77(1), 2007, 81-112p, ISSN: 0034-6543.
11. LOCKE, E. A., & LATHAM, G. P. *Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey*. American Psychologist, 57(9), 2002, 705-717p, ISSN: 0003-066X.
12. REEVE, J. *Teachers as facilitators: What autonomy-supportive teachers do and why their students benefit*. The Elementary School Journal, 106(3), 225-236p, 2006, ISSN: 0013-5984.
13. ROSENBLATT, L. M. *The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work*. Carbondale: Southern Illinois University Press, 1978, 196 p.